

מדינת ישראל

משרד האוצר - אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

כ"ו באלול התשע"ו
29 בספטמבר 2016

חוזר גופים מוסדיים 2016-9-17
סיווג: כללי

כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים

בתוקף סמכותי לפי סעיף 40 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005 וסעיף 42 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 ולפי תקנות 1, 8, 10(ב)(4), 11(ב)(2), 12(א) ו-13(ג), 15, 16(א), 23 ו-43(א)(5) לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012, להלן הוראותיי:

1. כללי

בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012 (להלן: "התקנות") נקבעה מסגרת אחידה לכללי השקעה החלים על כל הגופים המוסדיים, לרבות כספי נוסטרו. במסגרת זו בוטלו הבחנות בין כללי השקעה החלים על נכסי קופות גמל וקרנות פנסיה לבין אלו החלים על כספי פוליסות שמשתתפות ברווחים וכן שונו חלק מכללי ההשקעה. מטרת שינויים אלו להתאים את דרכי השקעת גופים מוסדיים לשינויים שחלו בעשור האחרון, הן בשוק ההון והן בחיסכון הפנסיוני, שהשפיעו על הרכב תיק ההשקעות של גופים מוסדיים ודרך ניהולו.

במקביל לתיקון התקנות, הוסמך הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון (להלן: "הממונה") לקבוע הוראות בעניינים שונים, כדי לאפשר התאמת חלק מהמגבלות החלות על גופים מוסדיים לתנאי שוק משתנים.

2. מטרה

מטרת חוזר זה היא לקבוע הוראות מפורטות בנושאים הבאים:

- א. חריגה משיעורי השקעה;
- ב. מינוי דירקטור בתאגיד מכוח החזקת אמצעי שליטה של גוף מוסדי בתאגיד;
- ג. מסלול השקעה מתמחה;
- ד. מסלול השקעה מתמחה מחקה מדד;
- ה. השקעה בשותפות ובזכות במקרקעין באמצעות תאגיד שאינו שותפות;
- ו. מתן הלוואות, השאלת ניירות ערך והשקעה בנכסי חוב לא סחירים;
- ז. עסקה עם צד קשור או באמצעות;
- ח. השקעה בצד קשור ובבעל עניין;
- ט. שליטה והחזקת אמצעי שליטה על ידי מבטח.

3. חריגה משיעורי השקעה

א. משקיע מוסדי יתקן חריגה מהוראות שנקבעו בתקנות או בחוזר זה בהתאם לנוהל שיקבע המשקיע המוסדי לעניין זה.

ב. נוהל כאמור יתייחס, בין היתר, לכל אלה:

(1) דיווחים נדרשים לגורמים רלבנטיים אודות חריגה, לרבות התייחסות לסיבה שבגינה נוצרה, לסוג הנכס בגינו נוצרה, להיקפה ולגבי משך הזמן הדרוש לתיקונה.

(2) מדיניות לגבי הזמן הדרוש לתיקון חריגה, שלא יעלה על הקבוע בסעיף קטן ג. להלן.

ג. משקיע מוסדי יתקן חריגה מהוראות שנקבעו בתקנות או בחוזר זה, כמפורט להלן:

(1) חריגה בשל השקעה חדשה (להלן: "**חריגה אקטיבית**") - בתוך תקופה של חמישה ימי עסקים מהמועד בו התגלתה החריגה; לעניין חוזר זה, "**יום עסקים**" - כהגדרתו בחוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994 (להלן: "**חוק השקעות משותפות בנאמנות**"), למעט יום שישי.

(2) חריגה שאינה בשל השקעה חדשה (להלן: "**חריגה פאסיבית**") -

(א) בפיקדון, בהלוואה לא סחירה או באיגרת חוב לא סחירה - עד מועד הפדיון, אלא אם קבעה אחרת וועדת ההשקעות;

(ב) בניירות ערך סחירים של צדדים קשורים - בתוך תקופה שאינה עולה על שלושה חודשים מהמועד שבו נוצרה החריגה;

(ג) בהשקעה אחרת שאינה מנויה בפסקאות (א) ו-(ב) לעיל - בתוך תקופה שאישרה ועדת ההשקעות של המשקיע המוסדי.

ד. משקיע מוסדי יתעד את כל סוגי החריגות (אקטיבית או פאסיבית) וישמור תיעוד זה לתקופה של שבע שנים; התיעוד יכלול לכל הפחות את המידע הנדרש לפי סעיף קטן ה.2) להלן.

ה. דיווח לממונה

(1) משקיע מוסדי ידווח לממונה על חריגה אקטיבית או חריגה פאסיבית מהותית בתוך עשרה ימי עסקים מהמועד שבו התגלתה החריגה לראשונה; לעניין חוזר זה, "**חריגה פאסיבית מהותית**" - כפי שהוגדרה על ידי וועדת השקעות של המשקיע המוסדי.

(2) הדיווח יתייחס, בין היתר, לכל אלה:

(א) סוג החריגה - אקטיבית או פאסיבית מהותית;

(ב) סוג הנכס שבגינה נוצרה החריגה;

(ג) תיאור החריגה לרבות הפנייה לתקנה בתקנות שבגינה נוצרה החריגה;

(ד) היקף החריגה;

(ה) הסיבה לחריגה;

(ו) מועד היווצרות החריגה ומועד תיקונה;

(ז) סכום דמי הניהול שלא נגבו, לפי העניין, ממבוטחים או מעמיתים לפי הוראות סעיף קטן ו. להלן;

(ח) סכום כספי שהוחזר למבוטחים או לעמיתים לפי הוראות סעיף קטן ז. להלן.

1) לגבי חריגה פאסיבית - לא תוקנה חריגה מהוראות שנקבעו בתקנות בתוך התקופה שנקבעה בסעיף קטן ג.2 לעיל, לא ייגבו דמי ניהול ממבוטחים או מעמיתים בעד הימים שמתום התקופה שנקבעה בסעיף קטן ג.2 ועד למועד שבו תוקנה החריגה, בגין האחזקות החורגות של המשקיע המוסדי או קבוצת המשקיעים, לפי העניין, בנכס שבו נוצרה החריגה; נגבו דמי ניהול כאמור, יוחזרו דמי הניהול לנכסי המשקיע המוסדי.

2) לגבי חריגה אקטיבית - לא תוקנה החריגה תוך 5 ימי עסקים מהמועד בו נוצרה החריגה, לא ייגבו דמי ניהול ממבוטחים או מעמיתים בעד הימים שמתום התקופה של 5 ימי עסקים מהמועד בו נוצרה החריגה ועד למועד שבו תוקנה החריגה, בגין האחזקות החורגות של המשקיע המוסדי או קבוצת המשקיעים, לפי העניין, בנכס שבו נוצרה החריגה; נגבו דמי ניהול כאמור, יוחזרו דמי הניהול לנכסי המשקיע המוסדי.

3) על אף האמור בפסקאות 1 ו-2 לעיל, חברה מנהלת של קופת גמל ענפית תהיה רשאית לגבות דמי ניהול אך לא תצטרף אליה עמיתים חדשים עד למועד שבו תוקנה החריגה.

2. החזר כספי בעד הפסד

נוצר למשקיע מוסדי הפסד בשל חריגה אקטיבית – תחזיר החברה המנהלת לנכסי קופת הגמל שבניהולה או המבטח לנכסים המוחזקים על ידו לכיסוי התחייבויות תלויות תשואה, לפי העניין, את סכום ההפסד הנומינלי בגין הנכס שיצר את החריגה כאשר חישוב הסכום בגין ההחזקות החורגות ייעשה החל מהמועד שבו נוצרה החריגה ועד למועד שבו תוקנה. סעיף זה לא יחול על קופת גמל ענפית.

ח. נכסים בהם השקיע מבטח כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה שההשקעה בהם חורגת משיעורי ההשקעה וממגבלות ההשקעה המותרים לפי התקנות, ייחשבו כנכסים בלתי מוכרים כהגדרתם בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח)(הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998.

4. מינוי דירקטור בתאגיד מכוח החזקת אמצעי שליטה של גוף מוסדי בתאגיד

א. גוף מוסדי רשאי למנות דירקטור בתאגיד מסוים מכוח החזקת אמצעי שליטה בו (להלן: "דירקטור מטעם הגוף המוסדי"), לאחר שהמינוי אושר על ידי ועדת ההשקעות הרלוונטית של הגוף המוסדי.
ב. שכר וכל טובת הנאה אחרת אשר הדירקטור מטעם הגוף המוסדי זכאי לקבל, הועברו לגוף המוסדי או למשקיע המוסדי ונוספו לנכסי הגוף המוסדי או לנכסי המשקיע המוסדי, לפי העניין; ואולם, מגבלה זו לא תחול לגבי דירקטור שאינו עובד הגוף המוסדי או נושא משרה בו או בתאגיד שהוא צד קשור לגוף המוסדי.

ג. גוף מוסדי רשאי להמליץ על זהות דירקטור שימונה על ידי בעל שליטה בתאגיד מסוים, מכוח הסכם הצבעה להגנת זכויות מיעוט גרידא. דהיינו, הסכם הצבעה חד צדדי שבו התחייב בעל שליטה לתמוך במועמד לדירקטוריון שיומלץ על ידי גוף מוסדי, ללא התחייבות מקבילה מצד הגוף המוסדי להצביע בעד דירקטורים שיומלצו על ידי בעל השליטה, לא ייחשב כשלעצמו כיוצר שליטה של גוף מוסדי בתאגיד.

5. מסלול השקעה מתמחה

במסלול השקעה מתמחה, רשאי משקיע מוסדי להחזיק בניירות ערך של תאגיד מסוים, להפקיד פיקדונות באותו תאגיד או להעניק לו הלוואות עד 10 אחוזים מהשווי המשוערך של נכסי המסלול ורשאי הוא להחזיק בניירות ערך של קבוצת תאגידים, להפקיד פיקדונות באותה קבוצה או להעניק לה הלוואות עד 15 אחוזים מהשווי המשוערך של נכסי המסלול.

6. מסלול השקעה מתמחה מחקה מדד

א. משקיע מוסדי רשאי להשקיע כספי מבוטחים או עמיתים במסלול השקעה מתמחה מחקה מדד (להלן בסעיף זה: **"מסלול ההשקעה"**) בהתקיים כל אלה:

- (1) ועדת ההשקעות של המשקיע המוסדי אישרה מראש את התנאים על פיהם יושקעו כספי המבוטחים או העמיתים במסלול ההשקעה.
 - (2) החזקה בניירות ערך של תאגיד מסוים, אינה עולה על חלקו של התאגיד במדד.
 - (3) החזקה בניירות ערך של קבוצת תאגידים, אינה עולה על חלקה של קבוצת התאגידים במדד.
 - (4) החזקה בתעודות סל שהונפקו על ידי תאגיד מסוים, תאגידים הנשלטים על ידו, בעל שליטה בו ותאגידים הנשלטים על ידי בעל השליטה, אינו עולה על 25 אחוזים מהשווי המשוערך של נכסי המסלול.
 - (5) החזקה ביחידות בקרן מסוימת או בקרן חוץ מסוימת אינה עולה על 15 אחוזים מהשווי המשוערך של נכסי המסלול ובלבד שסך כל ההשקעה בכל היחידות של מנהל קרנות מסוים כמשמעותו בסעיף 4 לחוק השקעות משותפות בנאמנות או בקרנות חוץ של מנהל השקעות קרנות חוץ מסוים או של תאגיד שהנפיק את קרנות החוץ, אינו עולה על 25 אחוזים מהשווי המשוערך של נכסי המסלול.
 - (6) החזקה במזומנים ובשווה מזומנים בשיעור שלא יעלה על 40 אחוזים מסך כל נכסיו המשוערכים של המסלול ובלבד שיופקדו בבנק בישראל שמדורג בדירוג AA- לפחות.
 - (7) המדד המהווה בסיס למעקב (להלן: **"מדד הייחוס"**) הוא מדד פומבי המפורסם על ידי הבורסה, בורסת חוץ, שוק מוסדר, מערכת מידע אלקטרונית "בלומברג" או "רויטרס" או מערכת מידע מוכרת אחרת המפרסמת שערי מדדים אשר הנכסים הכלולים בהם נסחרים בבורסה, בבורסת חוץ או בשוק מוסדר.
 - (8) מדד הייחוס אינו כולל ניירות ערך שהונפקו על ידי המשקיע המוסדי עצמו או על ידי קבוצת המשקיעים שבה נכלל המשקיע המוסדי, אם ניירות הערך כאמור מהווים יותר מ-20 אחוזים מהרכב המדד.
 - (9) השקעת הכספים היא בהתאם להרכב המדד. השקעות בניירות ערך של צדדים קשורים למשקיע המוסדי הכלולים במדד הייחוס יבוצעו רק במסגרת בורסה, בורסת חוץ או שוק מוסדר.
- ב. על אף האמור בסעיפים 1.10.ב. עד (3) להלן, משקיע מוסדי רשאי להשקיע את כספי מסלול ההשקעה בניירות ערך הכלולים במדד הייחוס שהונפקו על ידי תאגיד המנוי להלן:
- (1) השולט או המחזיק ב-20 אחוזים או יותר מסוג מסוים של אמצעי שליטה במשקיע המוסדי.
 - (2) המנהל את השקעותיו של המשקיע המוסדי.
 - (3) השולט או המחזיק ב-20 אחוזים או יותר מסוג מסוים של אמצעי שליטה באדם המנהל את השקעותיו של המשקיע המוסדי.
- ג. השקיע משקיע מוסדי בנייר ערך כאמור בסעיפים קטנים א.8) או ב. לעיל, לא יהיה רשאי המשקיע המוסדי להשתתף באסיפת בעלי מניות ומחזיקי אג"ח של תאגיד שבו למשקיע המוסדי קיימת זכות הצבעה מכוח החזקת נייר ערך זה.
- ד. הוראות סעיפים 1.10.א ו-1.10.ג להלן לא יחולו על מסלול השקעה מתמחה מחקה מדד.

7. השקעה בשותפות ובזכות במקרקעין באמצעות תאגיד שאינו שותפות

א. גוף מוסדי או קבוצת משקיעים רשאים להשקיע בשותפות בשיעור העולה על 20 אחוזים מהזכויות בשותפות ועד שיעור של 49 אחוזים מהזכויות בשותפות וכן רשאים להחזיק בזכויות במקרקעין או לנהל את הזכויות במקרקעין המוחזק על ידי הגוף המוסדי באמצעות תאגיד שאינו שותפות (להלן: "תאגיד נדל"ן") בשיעור העולה על 20 אחוזים מסוג מסוים של אמצעי שליטה בתאגיד נדל"ן ועד שיעור של 49 אחוזים מסוג מסוים של אמצעי שליטה בתאגיד נדל"ן, ובלבד שהתקיימו התנאים הבאים:

1) השווי המשוער הכולל של ההשקעות בשותפויות ובתאגיד נדל"ן אינו עולה, לפי העניין, במצטבר על 6 אחוזים, מאחד מאלה:

(א) השווי המשוער של נכסי משקיע מוסדי.

(ב) הכספים המוחזקים כנגד כל סוג התחייבות 10, 40 או 70 בנפרד.

(ג) ההון העצמי המזערי הנדרש של חברה מנהלת.

2) התקיים אחד מאלה:

(א) לגבי תאגיד נדל"ן -

1) הגוף המוסדי או קבוצת המשקיעים אינם שולטים בתאגיד הנדל"ן.

2) הגוף המוסדי או קבוצת המשקיעים רשאים -

(א) לקבל החלטות הקשורות להגנה על זכויותיהם;

(ב) להטיל וטו לגבי החלטות עסקיות מהותיות הנוגעות לתאגיד הנדל"ן.

(ב) לגבי שותפות -

1) השותפים המוגבלים אינם חייבים בחובות השותפות או השותפויות שנשלטות על ידי השותפות, מעבר לסכום שהתחייבו להשקיע בשותפות והסכומים שקיבלו מהשותפות.

2) הגוף המוסדי הוא שותף מוגבל בשותפות והוא אינו שותף בקבלת החלטות ההשקעה של השותפות ואינו שותף בניהולה, למעט החלטות שעניינן הוא הגנה על זכויות הגוף המוסדי בשותפות ולמעט הטלת וטו לגבי החלטות עסקיות מהותיות הנוגעות לשותפות.

3) הגוף המוסדי אינו מחזיק בסוג מסוים של אמצעי שליטה בשותף הכללי שהוא תאגיד, ואולם רשאי הגוף המוסדי להחזיק בזכות להשתתף ברווחי השותף הכללי או בזכות לקבל מיתרת נכסי השותף הכללי בעת פירוק.

ב. גוף מוסדי רשאי לבצע השקעה החורגת מהשיעור האמור בסעיף קטן א.1) לעיל ובלבד שיראו את ההשקעות שעשתה השותפות או תאגיד הנדל"ן כאמור, לעניין התקנות והוראות חוזר זה כאילו נעשו במישרין בידי הגוף המוסדי או קבוצת המשקיעים, לפי העניין¹. יובהר כי גוף מוסדי רשאי לקבוע כי יראו

¹ לדוגמא, אם היקף ההשקעות בשותפויות שעומדות בתנאים הקבועים בסעיף 7א הוא 2 אחוזים מהשווי המשוער של נכסי גוף מוסדי והיקף ההשקעות בתאגיד נדל"ן שעומדים בתנאים הקבועים בסעיף 7א, הוא 3 אחוזים מהשווי המשוער של נכסי הגוף המוסדי, שיעור ההשקעה הכולל הוא 5 אחוזים. לכן, ההשקעה האחרונה שביצע הגוף המוסדי בשותפות או בתאגיד הנדל"ן חורגת ממגבלת 6 אחוזים. לפיכך, יש לראות את ההשקעה האחרונה שביצע הגוף המוסדי בשותפות או בתאגיד הנדל"ן לעניין התקנות והוראות החוזרים השונים כאילו נעשו במישרין על ידי הגוף המוסדי או קבוצת המשקיעים. כך למשל, יש לבדוק שנכסי השותפות או תאגיד הנדל"ן נקיים משעבוד, כאמור בתקנה 21 לתקנות ושעל נכסי התאגיד יחולו הוראות חוזרי האשראי השונים כגון חוזר מס' 3-9-2010 "הוראות לעניין השקעת גופים מוסדיים באיגרות חוב לא ממשלתיות". יובהר כי בדוחות השונים (לדוגמא דוחות כספיים או רשימת נכסים רבעונית) שמציג גוף מוסדי יש להציג את השותפות או את תאגיד הנדל"ן ולא את נכסי השותפות או נכסי תאגיד הנדל"ן. גם כאשר הגוף המוסדי בחר "לשקף" את השקעתו בשותפות או בתאגיד נדל"ן על מנת לא להכליל השקעה זו במסגרת מגבלת 6 אחוזים, עליו לוודא שהשקעות השותפות או תאגיד הנדל"ן מקיימות את הוראות התקנות והחוזר, אך בדוחות השונים הוא יציג את השותפות או את תאגיד הנדל"ן.

בהשקעה מסוימת כאמור בסעיף קטן א. לעיל כאילו נעשתה במישרין בידי הגוף המוסדי והשקעה כאמור לא תיכלל במגבלת 6 אחוזים שנקבעה בסעיף קטן א.1) לעיל.

ג. גוף מוסדי ידווח לממונה על השקעה כאמור בסעיף ב בתוך עשרה ימי עסקים מהמועד שבו בוצעה ההשקעה. הדיווח יתייחס, בין היתר, לתיאור ההשקעה, לסכום ההשקעה ולאחוז ההשקעה בשותפות או בתאגיד הנדל"ן, להעדף קבלת אשראי מכל סוג שהוא ולהעדר שעבוד על נכסי השותפות או תאגיד הנדל"ן.

ד. עלה שיעור ההשקעה של גוף מוסדי או קבוצת משקיעים בשותפות או בתאגיד נדל"ן בשל השקעה חדשה על 49 אחוזים מהזכויות בשותפות או מאמצעי שליטה בתאגיד הנדל"ן, יראו את ההשקעות שעשתה השותפות או תאגיד הנדל"ן כאמור, לעניין התקנות והוראות הממונה, כאילו נעשו במישרין בידי הגוף המוסדי או קבוצת המשקיעים, לפי העניין, לרבות הצגת השקעות השותפות או תאגיד הנדל"ן כהשקעות הגוף המוסדי או קבוצת המשקיעים, לפי העניין, באופן יחסי להחזקותיו בשותפות או בתאגיד הנדל"ן.

ה. 1) גוף מוסדי או קבוצת משקיעים רשאים להשקיע בקרן השקעה לא סחירה המורכבת ממספר תאגידים או שותפויות (להלן: "הקרן"), כך שחלקם יימדד באופן יחסי לסך הכספים שגייסה הקרן, אם התקיימו התנאים הבאים:

(א) פעילות הקרן במסגרת של מספר תאגידים או שותפויות נעשית משיקולים רגולטוריים או משפטיים;

(ב) לכל התאגידים או השותפויות המרכיבים את הקרן קיים אותו שותף כללי או צד קשור אליו.

(ג) אין הבדלים מהותיים בין הסכמי השותפויות (למעט הבדלים הנובעים מסביבה חוקית שונה של המשקיעים ושל השותפויות או משונות באופן חישוב דמי ניהול או באופן חישוב דמי הצלחה);

(ד) על פי הסכמי השותפות כל השותפויות המרכיבות את הקרן פועלות ומשקיעות בכל עת ביחד, בהתאם לאותה מדיניות השקעות, לפי חלקם היחסי של השותפים בסך נכסי הקרן, למעט אם לא ניתן לעשות כן בגלל מגבלה של אחד או יותר מהשותפים;

(ה) הגוף המוסדי אינו שותף בקבלת החלטות ההשקעה של הקרן ואינו שותף בניהולה למעט החלטות שעניינן הוא הגנה על זכויות הגוף המוסדי כשותף מוגבל;

(ו) השותפות בה משקיע הגוף המוסדי רשומה כדין בישראל או במדינת חוץ מאושרת.

2) לא התקיימו התנאים המפורטים בפסקה 1) לעיל, תחושב ההשקעה לפי חלקו של הגוף המוסדי בשותפות הבודדת ולא בסך השקעות הקרן.

3) עלה שיעור ההשקעה של הגוף המוסדי או קבוצת המשקיעים על 20 אחוזים מהכספים המנוהלים על ידי הקרן, יחולו על השקעות אלה ההוראות הקבועות בסעיפים קטנים א. עד ד. לעיל, לפי העניין.

ו. האמור בסעיף קטן ה.1) ו-2) לעיל, יחול בשינויים המחויבים, על השקעת גוף מוסדי או קבוצת משקיעים בקרן חוץ המנפיקה יחידות או מניות מסוגים שונים, לרבות באמצעות תאגידים שונים. עלה שיעור ההחזקה של הגוף המוסדי או קבוצת המשקיעים על 20 אחוזים מהיחידות בקרן יחולו הוראות תקנה 12(ב) לתקנות.

8. מתן הלוואות, השאלת ניירות ערך והשקעה בנכסי חוב לא סחירים

א. גוף מוסדי רשאי לתת הלוואה, להשאיל נייר ערך או להשקיע בנכס חוב לא סחיר במהלך הרגיל של עסקיו, בתנאים מסחריים רגילים ובהתקיים אחד מאלה:

(1) לגבי הלוואה, התקיים אחד מאלה, ואולם הייתה ההלוואה הלוואה לדיור, יחולו הוראות סעיף קטן (ד):

(א) ההלוואה מדורגת בדירוג BBB- ומעלה על פי מודל דירוג פנימי שאושר על ידי הממונה (להלן: "מודל דירוג פנימי") או על ידי חברה מדרגת שאושרה על ידי הממונה או שאושרה על ידי הרשות לניירות ערך (להלן: "חברה מדרגת"), והגוף המוסדי המלווה ביצע אנליזה, כאמור כאמור בחוזר גופים מוסדיים מס' 2015-9-20 "כללים למתן אשראי על ידי גופים מוסדיים" (להלן "אנליזה").

(ב) ההלוואה ניתנת לאחר שנעשה חיתום להלוואה על ידי צד שלישי על בסיס עקרונות מודל מוגדרים, ובלבד שהתקיימו שלושת אלה:

(1) ועדת ההשקעות של הגוף המוסדי אישרה כי עקרונות מודל החיתום האמור של הצד השלישי מקובלים על הועדה;

(2) ועדת ההשקעות של הגוף המוסדי בחנה אחת לשנה לפחות את תקפות עקרונות מודל החיתום ואת השינויים שחלו בהם, מעת לעת, ככל שחלו.

(3) סכום כל הלוואה, למעט הלוואה כאמור בסעיף קטן (ד) להלן, אינו עולה על הסכומים הבאים:

(א) צד שלישי שהוא בנק - 5,000,000 ש"ח;

(ב) צד שלישי שאינו בנק - 1,000,000 ש"ח.

(ג) ההלוואה היא השתתפות בהלוואה שמעמיד גוף מוסדי אחר או בנק (להלן: "הגוף היוזם") או הלוואה בתנאים זהים (למעט הבדלים הנובעים מסביבה חוקית שונה) להלוואה שמעמיד גוף מוסדי אחר או בנק ובלבד שהתקיימו כל אלה:

(1) ההלוואה מדורגת לפי מודל דירוג פנימי של בנק או לפי מודל דירוג פנימי של גוף מוסדי אחר, בדירוג BBB- ומעלה והוצגו עיקרי הדירוג לגוף המוסדי.

(2) הגוף המוסדי המלווה ביצע אנליזה בעצמו או לפי האפשרות המנויה בסעיף קטן (ב).

(3) לגוף היוזם חלק מהותי מסכום ההלוואה;

(4) חלקו של הגוף המוסדי המלווה מובטח בתנאים מהותיים דומים לאלה שניתנו לגוף היוזם.

(ד) הייתה ההלוואה הלוואה לדיור, התקיימו בה כל אלה:

(1) נרשמה משכנתה ראשונה על נכס נדל"ן לטובת הגוף המוסדי; ואולם, היה הגוף המוסדי שותף במתן ההלוואה, או בתיק הלוואות, יחד עם תאגיד נוסף – ניתן יהיה לרשום משכנתה ראשונה על נכס הנדל"ן לטובת התאגיד הנוסף, ובלבד שהתאגיד הנוסף משמש כנאמן עבור הגוף המוסדי;

(2) סכום כל ההלוואות ללווה אחד, שלהבטחת החזרתן נרשמה המשכנתה, אינו עולה על 60 אחוזים מהבטוחות המצוינות בפסקה 1; ואולם, לשם רכישת דירת מגורים רשאי גוף מוסדי לתת הלוואה בשיעור העולה על 60 אחוזים מהבטוחות המצוינות בפסקה 1,

ובלבד שההלוואה תבוטח בביטוח אשראי למגורים המובטח במשכנתה, ויחס ההלוואה לברטוחות לאחר מתן כיסוי כאמור לא יעלה על 55 אחוזים ;

(3) הייתה ההלוואה לדיור, הלוואה מהסוגים המפורטים בסעיפים קטנים (א) עד (ג), תעמוד ההלוואה גם בתנאים המפורטים בסעיפים הקטנים הנזכרים. בסעיף זה -

"הלוואה לדיור" - הלוואה המקיימת אחד מאלה , ובלבד שלא ניתנה למטרת עסק :

1. הלוואה המיועדת לרכישה או לחכירה של דירת מגורים, בנייתה, הרחבתה, או שיפוץ ;
2. הלוואה המיועדת לרכישת מגרש לבניית דירת מגורים או לרכישת זכות בדירת מגורים תמורת דמי מפתח ;
3. הלוואה המיועדת למימון פירעון מוקדם של הלוואה כאמור בסעיפים קטנים (1) עד (2) במלואה או בחלקה.

(ה) ההלוואה היא הלוואה בערבות מלאה או חלקית של מדינת ישראל והגוף המוסדי ביצע אנליזה בעצמו או בהתאם לקבוע בסעיפים (ב)(1) ו-(ב)(2) לעיל.

(2) לגבי השאלת נייר ערך שאינה השאלה לבנק או לחבר בורסה (להלן: "השאלת נייר ערך") - ההשאלה היא לגוף המדורג בדירוג BBB ומעלה על פי מודל דירוג פנימי או על ידי חברה מדרגת, והגוף המוסדי ביצע אנליזה ;

(3) לגבי השקעה בנכס חוב מובנה לא סחיר או בנכס חוב נגזר לא סחיר (להלן: "נכס חוב לא סחיר") - הצד הנגדי להשקעה והגורם אליו יש חשיפה בהשקעה, מדורגים בדירוג BBB ומעלה על פי מודל דירוג פנימי או על ידי חברה מדרגת, והגוף המוסדי ביצע אנליזה, למעט אם הצד הנגדי להשקעה והגורם אליו יש חשיפה בהשקעה הם מדינת ישראל, בנק ישראל, מדינת חוץ מאושרת, מבטח או בנק בעלי בדירוג BBB ומעלה ;

(4) לגבי השקעה בשותפות או בתאגיד שאינו סחיר - ניתנה הלוואה בעלים לצורך ההשקעה.

ב. על אף האמור בסעיף א.1(א),(ב),(ג), (ה) ו- (ו) 2, 3) גוף מוסדי רשאי לתת הלוואה, להשקיע בנכס חוב לא סחיר או להשאל נייר ערך, לפי העניין, ובלבד שהתקיימו כל אלה :

1. הגוף המוסדי ביצע אנליזה בעצמו או לפי האפשרות המנויה בסעיף א.1(ב) לעיל.
2. הגוף המוסדי בחן את הצורך בקבלת בטוחה כנגד ההלוואה ;
3. היקף ההשקעות אינו עולה יחד, על 3 אחוזים, מכל אחד מאלה, לפי העניין :
(א) השווי המשוער של נכסי המשקיע המוסדי ;
(ב) נכסים המוחזקים כנגד כל סוג התחייבות 10, 40 או 70 בנפרד ;
(ג) ההון העצמי המזערי הנדרש של חברה מנהלת.

ג. הלוואה לסוכן ביטוח

(1) משקיע מוסדי לא יהיה רשאי לתת הלוואה לסוכן ביטוח ; היה סוכן הביטוח מבוטח או עמית של המשקיע המוסדי רשאי המשקיע המוסדי לתת לו הלוואה בהתאם להוראות סעיף קטן ד. להלן (הלוואה לעמית או למבוטח).

(2) מבטח יהיה רשאי לתת הלוואה לסוכן ביטוח כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה כאמור בפרק ה' לתקנות, בהתקיים אחד מאלה :

(א) ההלוואה ניתנה בהתאם להוראות חוזר ביטוח מס' 2005-1-2 "הוראות בדבר מתן הלוואות לסוכני ביטוח" (להלן: "חוזר הלוואות").

(ב) המבטח העמיד כנגד ההלוואה הון עצמי בשיעור השווי המשווער של ההלוואה בכל עת וההלוואה ניתנה בהתאם לאמור בסעיפים 3 עד 6 בחוזר ההלוואות.

ד. הלוואה למבוטח או לעמית

(1) גוף מוסדי רשאי לתת הלוואה למבוטח או לעמית, כנגד יתרת החיסכון הצבורה שלו, למעט כספים בגין מרכיב הפיצויים, בהתקיים כל אלה :

(א) סכום כל ההלוואות למבוטחים או לעמיתים הניתן כנגד כספי המשקיע המוסדי אינו עולה על 10 אחוזים מהשווי המשווער של נכסיו.

(ב) ניתנה הלוואה למבוטח או לעמית כנגד כספים נזילים, או כספים בפוליסת ביטוח שלא הוצאה על פי קופת ביטוח, סכום ההלוואה למבוטח או לעמית אינו עולה על 80 אחוזים מערך הפדיון בעת מתן ההלוואה או מהסכום העומד לזכותו בקופת הגמל בעת מתן ההלוואה, לפי העניין ;

(ג) ניתנה הלוואה לעמית כנגד כספים לא נזילים בקרן השתלמות – סכום ההלוואה לעמית אינו עולה על 50 אחוזים מהסכום העומד לזכותו בקרן ההשתלמות בעת מתן ההלוואה ;

(ד) ניתנה הלוואה למבוטח או לעמית כנגד כספים שאינם מנויים בפסקאות (א) ו- (ב) לעיל - סכום ההלוואה למבוטח או לעמית אינו עולה על 30 אחוזים מערך הפדיון בעת מתן ההלוואה או מהסכום העומד לזכותו בקופת הגמל בעת מתן ההלוואה, לפי העניין ;

(ה) ההלוואה ניתנת לתקופה שאינה עולה על שבע שנים ;

(ו) ההלוואה ניתנת בתנאים מסחריים רגילים ובהתאם לנוהל שקבעה ועדת ההשקעות של הגוף המוסדי לעניין זה ;

(ז) ההלוואה נושאת ריבית או הפרשי הצמדה וריבית בשיעורים שאינם פוחתים משיעור הריבית או הפרשי ההצמדה וריבית, לפי העניין, שמקבל הגוף המוסדי או שהיה יכול לקבל על הלוואות בתנאים זהים או דומים ;

(ח) המבוטח או העמית התחייב בכתב כלפי הגוף המוסדי לסלק את התשלומים כאמור ;

(ט) בתנאי ההלוואה נקבע כי המבוטח או העמית רשאי לפרוע את ההלוואה טרם מועד פירעונה בתנאים דומים לאלה הנהוגים לגבי הלוואות דומות.

(י) מועד תחילת פירעון ההלוואה (למעט בקרן השתלמות ובפוליסת ביטוח שלא הוצאה על פי קופת ביטוח) נקבע כלא יאוחר מתום השנה הראשונה ממועד מתן ההלוואה² ;

(יא) כספים שאינם צפויים להיות נזילים בעת מועד פירעונה הסופי של ההלוואה לא ייחשבו כבטוחה על ידי המשקיע המוסדי לצורך ההחלטה האם לתת את ההלוואה ולעניין קביעת תנאיה.

² תשלום קרן או ריבית ייחשבו כמועד תחילת פירעון ההלוואה.

2) ועדת השקעות של גוף מוסדי תבחן את אפיק ההלוואות למבוטחים ולעמיתים באותו אופן שבו נבחנת כל השקעה אחרת ותקבע נוהל להעמדת הלוואות למבוטחים ולעמיתים ולגבייתן. הנוהל יתייחס, לכל הפחות, לכל אלה:

(א) אופן הערכת יכולת החזר של הלווה וקביעת קריטריונים נחוצים לשם כך, כגון הקריטריונים הבאים:

1) הכנסתו וכושר ההשתכרות של הלווה לרבות שיעור החזר ההלוואה מהכנסתו;
2) נתונים נוספים המעידים על מצבו הפיננסי של הלווה (תדפיס חשבון בנק עדכני, הלוואות אחרות שנטל מעורבותו בבתי משפט, הוצאה לפועל, חשבון מוגבל וכיו"ב);

3) מידע הזמין מכוח חוק נתוני אשראי, התשס"ב-2002;

4) מידע אודות פירעון הלוואות קודמות אשר ניתנו ללווה על ידי הגוף המוסדי.

(ב) קביעת המקרים שבהם נדרשות בטוחות, מיפוי בטוחות אפשריות שאותן ניתן לקבל כנגד ההלוואה, קביעת איכות הבטוחה וכללים לתמחורה.

(ג) קביעת רמת הסיכון של ההלוואה וכללים לתמחורה בהתאם למאפייני הלווה, מאפייני ההלוואה עצמה וטיב הבטוחות.

(ד) צעדים נדרשים לזיהוי מוקדם של כשלים אפשריים בפירעון עתידי של ההלוואה, וכן נהלים לדיווח, טיפול ומעקב על כשלים כאמור.

(ה) הצעדים שיש לנקוט לצורך גביית כספי הקרן או הריבית במקרה שלא נפרעו במועד, ולוחות הזמנים לביצועם, לרבות האפשרות של גביית ריבית פיגורים בגין תשלומים שלא נפרעו במועד.

2א). לא פרע מבוטח או עמית הלוואה שקיבל מאת הגוף המוסדי במועד שנקבע לכך במסמכי ההלוואה, יפעל הגוף המוסדי לפירעון ההלוואה בתוך 30 ימי עסקים ממועד הפירעון כאמור, בהתאם לנהלים שקבע לפי סעיף 2 ובכפוף להוראות כל דין.

3) גוף מוסדי רשאי לתת הלוואה לפי פסקה 1 לעיל גם למבוטח או לעמית הנמצאים במסלול אשר לא מאפשר נטילת הלוואה, לקבל הלוואה כנגד יתרת החיסכון הצבור שלו, ממסלול השקעה אחר באותה קופה המנוהלת על ידי הגוף המוסדי. כמו כן, רשאי גוף מוסדי לאפשר למבוטח או לעמית שעבר ממסלול השקעה אחד למסלול השקעה אחר באותה קופה המנוהלת על ידי הגוף המוסדי, להמשיך לשלם את ההלוואה שנטל במסלול הראשון על אף שעבר למסלול אחר.

4) גוף מוסדי ידווח לוועדת הביקורת אחת לרבעון אודות מצבת ההלוואות העדכנית של נושאי המשרה באותו רבעון; הדיווח יכלול פירוט אודות תנאי ההלוואה שניתנה לכל אחד מנושאי המשרה ואודות עמידת כל נושא משרה בתנאי פירעון ההלוואה.

5) משקיע מוסדי ידווח לוועדת השקעות, אחת לשישה חודשים לפחות, אודות תהליכים שנערכו לבחינת הצורך בהפחתת שווי הנכס בהתייחס להלוואות למבוטחים ולעמיתים, ובתוצאותיהם וידווח את השיעור הכולל של הלוואות הנמצאות בפיגור ולא נפרעו במועד; אחת לשנה לפחות ידווח משקיע מוסדי לוועדת השקעות את שיעור ההלוואות למבוטחים ולעמיתים מתוך כלל תיק הנכסים והתפתחות אפיק השקעה זה לאורך השנים.

לעניין סעיף זה –

"הלוואה" - הלוואה לא סחירה אשר הינה אשראי ספציפי (Tailor made).

9. עסקה עם צד קשור או באמצעותו

א. משקיע מוסדי רשאי לעשות עסקה עם צד קשור או באמצעותו, כאמור בתקנה 23 לתקנות ובלבד שלאותה עסקה ניתן אישור מראש ובכתב של רוב הנציגים החיצוניים שחברים בוועדת ההשקעות של המשקיע המוסדי.

ב. במסגרת תהליך האישור יתייחסו הנציגים החיצוניים, בין היתר, לאלה:

1) היקף העסקאות שבוצעו במהלך השנה הקלנדארית שבה מאושרת העסקה, עם כל הצדדים הקשורים הרלוונטיים לעסקה;

2) השתתפות משקיעים מוסדיים אחרים שאינם נמנים על קבוצת המשקיעים של המשקיע המוסדי בעסקה האמורה ואם השתתפו משקיעים מוסדיים אחרים - אחידות התנאים החלים על כל המשתתפים לרבות לחוסר אחידות, ככל שקיימת.

ג. סעיפים קטנים א. ו- ב. לעיל לא יחולו על עסקה עם צד קשור כאשר העסקה עם צד קשור היא גם השקעה בצד קשור כאמור בסעיף 1.10 ד.1 ו-2;

ד. על אף האמור בסעיפים קטנים א. ו- ב. לעיל, משקיע מוסדי לא יעשה עסקה עם צד קשור ולא ישאיל ניירות ערך לצד קשור או באמצעותו, הנמנה על אחד מאלה:

1) מי ששולט במשקיע המוסדי או מי שמחזיק עשרה אחוזים או יותר מאמצעי השליטה בו;

2) גוף מוסדי אחר³ הנמנה על אותה קבוצת משקיעים של המשקיע המוסדי; ואולם רשאי יהיה לעשות עם גוף מוסדי כאמור עסקת ביטוח לנכסי המשקיע המוסדי בתנאי שוק ובכפוף לאישור כאמור בסעיף קטן ה.2) להלן ורשאי יהיה לנכות את פרמיית הביטוח מנכסי המבוטחים או העמיתים;

3) גוף מוסדי שהשקעותיו מנוהלות על ידי אותו אדם שמנהל את השקעות המשקיע המוסדי וביחס לכספים שמנוהלים על ידי אותו אדם עבור המשקיע המוסדי.

ה. על אף האמור בסעיף קטן ד. לעיל, משקיע מוסדי רשאי לעשות עסקה עם חברה מנהלת או עם מבטח לגבי כספים המוחזקים כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה הנמנים על אותה קבוצת המשקיעים ובהתקיים כל אלה:

1) מטרת העסקה היא מכירת נכס של המשקיע המוסדי לחברה המנהלת או למבטח;

2) התקבל אישור מראש ובכתב של רוב הנציגים החיצוניים החברים בוועדת ההשקעות;

3) ועדת ההשקעות השתכנעה כי קיימות נסיבות חריגות והעסקה נעשית לטובת המבוטחים או העמיתים;

משקיע מוסדי ידווח לממונה אחת לרבעון על עסקאות אלה; הדיווח יימסר לממונה תוך 10 ימי עסקים מתום הרבעון ויכלול, בין היתר, את המידע הבא: הסיבות לביצוע העסקה, סכום העסקה, המועד שבו בוצעה העסקה, זהות הנכס הנמכר ושמות הנציגים החיצוניים שאישרו את ביצוע העסקה.

ו. הוראות סעיפים קטנים א. עד ה. לא יחולו על חברה מנהלת של קופת גמל מרכזית לפיצויים, כאמור בסעיף 147(א) (לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 (להלן: "חוק הבנקאות (רישוי)")) ואולם אין באמור כדי לגרוע מתחולת הוראות תקנה 23 לתקנות על חברה מנהלת כאמור.

3 לדוגמה, אסור לבצע עסקאות בין שני מסלולים או בין שתי קופות גמל באותה קבוצת משקיעים.

לעניין סעיף זה, "עסקה עם צד קשור או באמצעותו" – למעט עסקאות אלה: (1) שכירת נכס מצד קשור או השכרת נכס לצד קשור והוצאות נלוות בגין שכירה או השכרה כאמור ובלבד שלעסקה זו התקבל אישור מראש ובכתב של רוב הנציגים החיצוניים שחברים בוועדת השקעות, (2) עסקאות המוסדרות בדיון ספציפי⁴; (3) עסקאות שאינן בתחום ההשקעות⁵.

10. השקעה בצד קשור ובבעל עניין

משקיע מוסדי רשאי להשקיע בצד קשור, כאמור בתקנה 23 לתקנות, בהתקיים כל אלה:
א. סך ההשקעה של המשקיע המוסדי בכל הצדדים הקשורים לו אינו עולה על 5 אחוזים מהשווי המשוערך של נכסיו; לעניין זה, "השקעה" – למעט בתעודות סל וביחידה בקרן.

ב. ההשקעה אינה באחד מאלה:

- 1) אדם השולט במשקיע המוסדי או המחזיק ב- 20 אחוזים או יותר מסוג מסוים של אמצעי השליטה בו;
 - 2) אדם המנהל את השקעותיו של המשקיע המוסדי - ביחס לכספי המשקיע המוסדי שמנוהלים על ידו;
 - 3) אדם השולט או המחזיק ב- 20 אחוזים או יותר מסוג מסוים של אמצעי שליטה באדם המנהל את השקעותיו של המשקיע המוסדי - ביחס לכספי המשקיע המוסדי שמנוהלים על ידו;
 - 4) עובד או נושא משרה במשקיע המוסדי, למעט מתן הלוואה לעובד או נושא משרה שהוא מבוטח או עמית של המשקיע המוסדי, בהתקיים התנאים המפורטים בסעיף 48. לעיל;
- ואולם, חברה מנהלת של קופת גמל מרכזית לפיצויים, כאמור בסעיף 47(א) לחוק הבנקאות (רישוי), רשאית -

1) להשקיע בפיקדונות, בחוזים עתידיים לא סחירים ובאופציות לא סחירות של בנק השולט בחברה המנהלת ובלבד ששווי הבטוחות בשל עסקאות בחוזים עתידיים ובאופציות לא סחירות אינו עולה, בכל עת, על שיעור של 2 אחוזים מהשווי המשוערך של נכסי המשקיע המוסדי.

2) להשאיל נכסים לבנק השולט בחברה המנהלת ובלבד שהיקף הנכסים המושאלים לא יעלה על 5 אחוזים משווי המשוערך של נכסי המשקיע המוסדי.

ג. השקעה במי שמחזיק ב- 10 אחוזים או יותר מסוג מסוים של אמצעי שליטה במשקיע המוסדי (להלן: "בעל עניין") - אם ההשקעה נעשית בניירות ערך סחירים או בפיקדונות בלבד, ובתנאי שסך ההשקעה במניות סחירות לא יעלה על 5 אחוזים מאמצעי השליטה של בעל העניין.

ד. השקעה במי שמוחזק מעל 20 אחוזים מסוג מסוים של אמצעי השליטה, על ידי אחד מהמנויים בסעיפים קטנים 1.ב עד 4.ב. לעיל - בהתקיים אחד מאלה:

1) לגבי השקעה בניירות ערך סחירים ובפיקדונות - לפי נוהל שקבעו הנציגים החיצוניים שחברים בוועדת ההשקעות של המשקיע המוסדי ואם ההשקעה בניירות ערך סחירים נעשתה במסגרת הנפקת ניירות ערך לציבור - התקבל לכך אישור מראש ובכתב של רוב הנציגים החיצוניים שחברים בוועדת ההשקעות.

⁴ לדוגמה, עסקאות חיתום וברוקראז' המוסדרות בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (רכישה ומכירה של ניירות ערך), התשס"ט-2009.

⁵ לדוגמה, עסקה להענקת שירותי תפעול או לקבלת שירותי תפעול.

- (2) לגבי השקעה בהלוואה לא סחירה - התקבל לכך אישור מראש ובכתב של רוב הנציגים החיצוניים שחברים בוועדת ההשקעות של המשקיע המוסדי ובלבד שקבוצת המשקיעים מחזיקה עד 20 אחוזים משווי ההלוואה, בתנאים הזהים לתנאי ההשקעה של יתר המחזיקים באותה הלוואה ושלפחות 70 אחוזים משווי ההלוואה מוחזקים על ידי גופים מוסדיים אחרים שאינם נמנים על קבוצת המשקיעים של המשקיע המוסדי או על ידי בנקים שאינם צד קשור לגוף המוסדי ;
- (3) ההשקעה היא בקרן השקעה ;
- (4) ההשקעה היא ביחידות בקרן ;
- (5) ההשקעה היא במסלול השקעה מתמחה מחקה מדד, בהתאם למגבלות שנקבעו בסעיף 6 לעיל.

11 . תחולה

הוראות חוזר זה יחולו על כל הגופים המוסדיים בישראל.

12 . תחילה

תחילתן של הוראות חוזר זה ביום פרסומן.

13 . הוראת שעה

בתקופה של שנתיים מיום פרסומו של חוזר זה, יקראו את סעיף 1.א8, כך שלאחר סעיף קטן (ה) יבוא :
 "(ו) הלוואה שהיא בגדר ליווי פיננסי כהגדרתו בחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1974, לצורך מימון לפרויקט בנייה כהגדרתו בחוק האמור, אם התקיימו בה התנאים הבאים :
 (1) בהלוואה יתקיימו כל התנאים הבאים :

(א) ההלוואה של הגוף המוסדי הינה בשותפות עם בנק (להלן יחד : "המלווים") ; כספי ההלוואה ותשלומי רוכשי הדירות ינוהלו בחשבון בנק נפרד המשמש למטרה זו בלבד ;

(ב) סכום ההלוואה הכולל שהעמידו המלווים לא יעלה על 100 מיליון ש"ח ;

(ג) הבנק חתם על התחייבות בפני הגוף המוסדי שהוא פועל לפי הוראות ניהול בנקאי תקין שמספרו 326 ("ליווי פיננסי").

(2) במסגרת העמדת הלוואה כאמור יוכל הגוף המוסדי להסתמך על מודל הדירוג של הבנק ובלבד שעקרונותיו של מודל הדירוג יאושרו על-ידי ועדת השקעות של הגוף המוסדי לפחות אחת לשנה."

14 . ביטול תוקף

חוזר זה מבטל את הוראת חוזר גופים מוסדיים 2016-9-5 שעניינו "כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים".

דורית סלינגר
 הממונה על שוק ההון ביטוח וחיסכון